

Л. Л. Шамілева,

кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0003-4738-0728,

О. О. Хандій,

кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0002-7926-9007,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА НАЦІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ

Дослідження виконано в рамках проєкту «Подолання соціально-економічних ризиків та небезпек у сфері праці та зайнятості України в умовах впливу пандемії COVID-19» (2020.01/0253)

Постановка проблеми. Міжнародна фінансово-економічна криза, яка почала зароджуватися в кінці 2019 – на початку 2020 років, та світова пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 підвищили складність і кількість ризиків в системі соціально-трудова відносин та на ринку праці України. За різними оцінками падіння ВВП у 2020 році може скласти від 4,8 до 8,2% [1], а поступова стабілізація почнеться через 2-3 роки. За цих умов в системі соціально-трудова відносин виникають деструктивні процеси, які поглиблюють соціально-економічні ризики протягом всього періоду. Спад обсягів виробництва практично за всіма видами економічної діяльності в Україні у 2020 році супроводжується зростанням безробіття та, як наслідок, втратою доходу економічно активним населенням. За умови виходу з кризи на подальші 2-3 роки зберігатиметься ймовірність високого рівня безробіття та подальшого зниження реальних доходів населення. Значені закономірності та тенденції потребують поглибленого дослідження, оцінки зміни попиту й пропозиції робочої сили за видами економічної діяльності для формування системи заходів з попередження та мінімізації ризиків в системі соціально-трудова відносин і в сфері зайнятості.

Аналіз публікацій за визначеною темою. Результати інституційного стримування економічного розвитку при впровадженні карантинних обмежень для недопущення поширення хвороби COVID-19 стали предметом дослідження науковців та фахівців різних сфер діяльності з метою формування прогнозів та системи заходів щодо подолання негативних наслідків державного «насилницького» втручання в соціально-економічні процеси. Проте обмеженість даних та висока невизначеність розгортання подій, як в країні, так і у світі, знижує достовірність прогнозів та наукову цінність аналітичних матеріалів щодо соціально-економічних змін у суспільстві. Визначені дослідниками залежності на національному ринку праці під впливом пандемії COVID-19

зводяться переважно до такого: істотні зміни включають скорочення зайнятості в Україні, зростання кількості безробітних, зменшення трудових мігрантів та зменшення доходів населення України в результаті зменшення зарплати, втрати місця роботи та зниження доходів фізичних осіб-підприємців [2, 3, 4 та ін.].

Світові тенденції на глобальному ринку праці відповідають національним змінам у сфері зайнятості та динаміці безробіття. За оцінками МОП за максимальним сценарієм зростання кількості безробітних перевищить рівень безробіття, який виник під час глобальної фінансової кризи 2008-2009 років. МОП закликає країни до розширення соціального захисту, підтримки та збереження зайнятості, надання фінансових та податкових пільг, у тому числі для мікро-, малих та середніх підприємств, а також кредитування та фінансової підтримки постраждалих галузей економіки [5].

У багатьох дослідженнях [6-11 тощо] крім аналізу змін на ринку праці пропонуються різні стратегії та сценарії виходу з соціальної та фінансово-економічної кризи. Прогнози Світового банку, МВФ, Урядовий прогноз, консенсус-прогноз та усереднений прогноз від Мінекономрозвитку обіцяють покращення як макроекономічних, так і соціальних показників у 2021 році, але вони побудовані в умовах відсутності достовірної інформації та з використанням методів, які характеризуються високим рівнем суб'єктивності чи застосуванням даних, що не передбачені існуючими розрахунковими моделями [6].

Попри підвищену увагу до проблем ринку праці як на національному, так і глобальному рівнях, недостатньо дослідженими залишаються аспекти зайнятості населення за видами економічної діяльності, що є вкрай актуальним, оскільки надає можливість визначити зміну попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці під впливом карантинних обмежень.

Метою статті є дослідження впливу фінансово-економічної кризи та світової пандемії COVID-19 на національний ринок праці за різними галузями економіки.

Виклад основного матеріалу статті. Динаміка обсягів виробництва та надання послуг безпосередньо впливає на ситуацію на ринку праці, зокрема, на кількість зайнятих, безробітних, попит на роботу

силу і темпи її вивільнення. Кількість зайнятого населення, яке може бути вивільнено внаслідок економічної рецесії, пропонується оцінювати на підґрунті експертних оцінок зміни обсягів виробництва за умови збереження продуктивності праці, досягнутої за останні 2-3 роки. Результати дослідження перспектив розвитку підприємств та зайнятості населення за окремими ВЕД представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Очікувана зміна обсягу виробництва та кількості зайнятого населення за окремими ВЕД у кризовому періоді з 2020 по 2021 рік*

ВЕД	Очікувана кількість зайнятого населення у 2020 році, тис. осіб	Очікувана зміна обсягу виробництва на 2020 рік, % (у цінах 2016 року)	Очікувана зміна кількості зайнятих (по відношенню до 2019 року)	
			%	тис. осіб
Промисловість, – усього	1815,6	-20,0	-20,4	379,5
В тому числі				
– добувна	252,5	-6,0	-19,0	48,0
– переробна, з них:	1563,1	-19,0	-21,2	331,5
Текстильне виробництво	97,6	-39,0	-25,0	24,4
Металургійне виробництво	237,9	-29,0	-23,0	54,7
Виробництво комп'ютерів електронної та оптичної продукції	35,1	-33,0	-20,0	7,0
Виробництво електронного устаткування	62,6	-33,0	-26,0	16,3
Виробництво машин і устаткування	142,7	-25,0	-28,0	39,8
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	170,3	-45,0	-30,0	51,1
Виробництво іншої продукції	243,7	-53,0	-28,0	68,2
Постачання електроенергії, газу, пари	358,1	-66,0	-38,0	136,1
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	144,4	-4,0	-3,0	4,3
Будівництво	665,3	-48,2	-35,0	232,9
Транспорт	995,1	-15,0	-20,0	
Оптова та роздрібна торгівля	3654,7	-41,0	-19,0	694,4
в тому числі автотранспортними засобами	-	-43,0	-19,0	-
Послуги, – всього	1363,0	-48,0	-20,0	272,7
В тому числі послуги з фінансової та страхової діяльності	214,0	-22,0	-15,0	32,1
Усього				1224,5

* Складено за даними офіційного сайту Державної служби статистики <http://www.ukrstat.gov.ua/> та власними розрахунками.

Негативні прояви міжнародної фінансової кризи, які супроводжуються економічною рецесією, почалися вже в кінці 2019 року. Індекси промислової продукції в січні 2020 року, відносно грудня 2019 року, склали 91,6%, тобто на 8,4% відбулося падіння обсягів виробництва, при цьому у переробній промисловості – на 15,6%, що майже в 2 рази інтенсивніше. До основних видів промислової діяльності, де склалися вкрай негативні тенденції зміни обсягів виробництва, належать металургійне виробництво, машинобудування, виробництво електроенергії. Індекси промислової продукції в цінах 2016 року на кінець I кварталу 2020 року складають 91,8% [12], відповідно обсяги промислової продукції зменшилися за квартал на 8,2%.

На основі оцінки очікування промислових підприємств щодо перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності та за основними промисловими групами [13] визначено тенденції зміни їх обсягів виробництва та кількості працівників. У цілому в промисловості падіння обсягів виробництва може скласти близько 20%, найбільші темпи зниження можуть бути у текстильному виробництві одягу, металургійному виробництві, виробництві автотранспортних засобів, машин та устаткування. За кризових умов суттєво скорочується виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, електронного устаткування, постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонування повітря, виробництво меблів. Також очікується

більш ніж на половину падіння виробництва споживчих товарів тривалого використання та на третину – інвестиційних товарів. Таке суттєве зниження обсягів промислового виробництва супроводжується і зміною кількості працівників на промислових підприємствах. У цілому в промисловості високий рівень вивільнення працівників склався у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення (майже кожен другий працівник втратив робоче місце), у металургійному виробництві, виробництві автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (кожен третій), в текстильному виробництві (кожен четвертий).

Оцінка перспектив розвитку ділової активності у будівництві свідчить, що кількість працівників у квітні-червні 2020 року зменшилася на 35,0% підприємств [14, 15]. За результатами оцінки очікувань підприємств сфери послуг в II кварталі 2020 року чисельність персоналу скоротилася на 32% підприємств, зокрема, у сфері фінансової та страхової діяльності чисельність працюючих зменшилася на 25% підприємств, а за іншими видами послуг – на 22% [16].

За наведеними розрахунками в табл. 1 за окремими видами економічної діяльності зменшення кількості зайнятих у 2020 році може досягти 1224,5 тис. осіб. Виходячи зі зниження обсягів сільськогосподарського виробництва в I кварталі 2020 року в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року та за умови збереження середніх темпів продуктивності праці, чисельність зайнятих в цій галузі зменшилася на 8,7% або на 255,5 тис. осіб. Таким чином, загальна кількість працюючих, які можуть бути вивільнені до кінця 2020 року, може досягти 1,5 млн осіб, а кількість безробітних може скласти майже 3,0 млн осіб. За цих умов рівень безробіття за методологією МОП зросте майже вдвічі і може досягти 16-17%. Якщо, починаючи з другої половини 2020 року, національна економіка почне виходити з карантину, то за оцінками експертів МВФ рівень безробіття може бути дещо менший і до кінця року скласти 10-11% [7].

Кількість безробітних (за методологією МОП) за січень-серпень зросла до 1630,6 тис. осіб [17], кількість зареєстрованих безробітних сягнула 945,2 тис. осіб [18], за цей же період порівняно з 2019 роком заплановане масове вивільнення працівників збільшилось на 54% або на 51 тис. осіб [18], а рівень покриття вакансіями склав лише 10%. Серед зареєстрованих безробітних 46,6% становлять жінки та 53,4% – чоловіки, при цьому близько 58% працюють не за отриманим фахом. За даними Державної служби зайнятості 50% зареєстрованих безробітних мають вищу освіту, при цьому більше 42% з них старші 45 років. Економічна рецесія не закінчиться разом з подоланням поширення вірусу, подальше падіння соціальних та економічних показників може тривати впродовж року.

Поширення коронавірусу має негативний вплив на економіку, підсилюючи дію глобальної фінансово-економічної кризи. За оцінками Кабінету Міністрів України загальне падіння обсягів виробництва супроводжується суттєвим зменшенням частки відповідного сектору у загальному обсязі ВВП та зайнятості (табл. 2) [9].

Таблиця 2

Очікуване (розрахункове) зменшення (зростання) частки сектору в обсязі ВВП та зайнятості

Сектор економіки	Очікуване (розрахункове) зменшення (-), зростання (+) в II кварталі 2020 року, %	
	частка у ВВП	частка в зайнятості
Промисловість	-48,0	-19,0
Оптова та роздрібна торгівля	-31,0	-24,0
Готельно-ресторанний бізнес	-82,0	-64,0
Вантажні та пасажирські перевезення	-24,0	-19,0
Професійні та академічні послуги	-27,0	-11,0
Будівництво та операції з нерухомим майном	-13,0	-10,0
Фінансова та страхова діяльність	-12,0	-9,0
Сільське господарство	0,0	0,0
Освіта та культура	-70,0	-40,0
Державне управління й оборона	0,0	0,0
Інформація та телекомунікації	-1,0	-2,0
Інші послуги	-5,0	-17,0
Охорона здоров'я	22,0	7,0

Зниження ВВП України під час економічної рецесії супроводжується падінням експорту, імпорту, зростанням безробіття як незареєстрованого, так і зареєстрованого. На сьогодні існують різні макроекономічні прогностичні оцінки розвитку економіки України на 2020-2023 роки. Наприклад, аналітики Capital Times [11] представили три сценарії розвитку економіки на 2020-2021 роки, за якими оцінка падіння ВВП коливається в межах від 4,0 до 10% (табл. 3).

Таблиця 3

Прогнозна оцінка динаміки ВВП за сценаріями розвитку на 2020-2021 роки [11]

Сценарій розвитку	Номінальний ВВП, млрд дол. США		Темпи зміни реального ВВП, %	
	2020	2021	2020	2021
Базовий	154,3	172,3	-4,0	3,5
Песимістичний	137,3	157,1	-10,0	0,0
Оптимістичний	176,8	188,2	0,0	4,0

За базовим сценарієм економічне зростання почнеться з I кварталу 2021 року. За умови реалізації песимістичного сценарію економічний підйом мож-

ливий лише з II півріччя 2021 року, а за оптимістичним – вже у IV кварталі 2020 року.

Висновки. Виходячи з наведених оцінок можливої зміни обсягу ВВП, у тому числі за окремими ВЕД та секторами економіки, і зниження рівня зайнятості, можна визначити досить умовні часові етапи виходу з економічної рецесії та подолання економічних наслідків карантину, які обумовлюють зміст, характер та глибину прояву соціальних ризиків в системі соціально-трудових відносин та в сфері зайнятості.

I етап. I-III квартал 2020 року – падіння макро-економічних показників супроводжується суттєвим зростанням соціальної незахищеності та недостатності засобів життєзабезпечення.

II етап. IV квартал 2020 року – початок 2021 року – поступова стабілізація економічного стану та забезпечення економічного зростання. В системі соціально-трудових відносин зберігаються ризики безробіття, але з меншою інтенсивністю їх прояву. Одночасно розширюється сфера прояву ризиків, пов'язаних з невідповідністю пропозиції робочої сили освітньо-професійним потребам ринку праці, посиленням трудової міграції, збільшенням часткової, неповної та неформальної зайнятості з відповідним зростанням рівня соціальної незахищеності.

III етап. Кінець 2021 року – 2022 рік – формування умов для економічного зростання одночасно супроводжується активним втіленням процесів цифровізації. В системі соціально-трудових відносин створюються умови для прояву та зростання соціальних ризиків, які обумовлені інтенсивністю цифровізації.

Література

1. **Шмигаль:** Уряд зберігає прогноз падіння ВВП у 2020 році на 4,8%. URL: <http://finbalance.com.ua/news/shmihal-kabmin-zberiha-prohnoz-padinnya-vvp-u-2020-rotsi-na-48> (дата звернення: 12.09.20). 2. **Кулицький С.** Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19: стан та оцінка перспектив розвитку. *Україна: події, факти, коментарі*. 2020. № 12. С. 43–57. URL: <http://nbuvip.gov.ua/images/ukraine/2020/ukr12.pdf> (дата звернення: 12.09.20). 3. **Лавриненко Л. М.** Ринок праці на карантині та професії, які будуть затребувані після пандемії COVID-19. *International scientific e-journal АЛОГОΣ. ONLINE*. 2020. № 9. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.09.13.html> (дата звернення: 12.09.20). 4. **Яблонський В.** Ринок праці на карантині: чим загрожує продовження обмежень. *Українська правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/28/659899/> (дата звернення: 12.09.20). 5. **МОП:** майже 25 мільйонів працівників у світі можуть втратити роботу через COVID-19. *Профспілка працівників освіти і науки України*. URL: <https://pon.org.ua/novyny/7725-mop-mayzhe-25-mlyonv-pracvnikv-u-svt-mozhut-vtratiti-svoyi-roboch-mscyu-cherez-covid-19.html>. (дата звернення: 09.09.20). 6. **Обновленная стратегия борьбы с COVID-19.** *Всемирная организация здравоохранения*. 2020. 21 с. URL:

<https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/covid19-strategy-update-2020-ru.pdf> (дата звернення: 10.09.20). 7. **Консенсус-прогноз «Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії».** *Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України*. 2020. № 51. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5d3fea53-45e7-4641-8d48-f0c865a24471&title=VipuskukrainaU2020-2021-Rokakh-NaslidkiPandemii-Konsensusprognoz-kviten2020-> (дата звернення: 09.09.20). 8. **COVID-19** Міжнародна торгова палата: Стратегія реагування. URL: https://ucco.org.ua/media/filemanager/2020_covid-19strategy-f-%D0%A3%D0%9A%D0%A0.pdf. (дата звернення: 09.09.20). 9. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19: «Економічне відновлення». Інформаційно-аналітичні матеріали. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/progr-covid19-analytic.pdf> (дата звернення: 09.09.20). 10. **Заха Д., Мовчан В., Кравчук В., Кірхнер Р., Полушкін Г.** Економічний вплив пандемії Covid-19 на Україну. Берлін / Київ. 2020. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/GET_UKR_PS_01_2020_ua.pdf (дата звернення: 12.09.20). 11. **Макропрогноз** по економіці України на 2020-23 годы. 2020. URL: <https://www.capital-times.com/insights/macro-forecast-2020> (дата звернення: 12.09.20). 12. **Індекси** промислової продукції в Україні у 2015-2020 роках. *Державна служба статистики України*. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/pr/ipp/ipp_u/ipp_u14.htm (дата звернення: 12.09.20). 13. **Очікування** промислових підприємств щодо перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності та основними промисловими групами. *Державна служба статистики України*. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm (дата звернення: 12.09.20). 14. **Очікування** будівельних підприємств щодо перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності (2015-2020). *Державна служба статистики України*. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm (дата звернення: 12.09.20). 15. **Результати** опитування КБУ «Як карантин змінив роботу будівельних компаній». *КБУ. Новини*. URL: <http://kbu.org.ua/index.php?id=1530> (дата звернення: 12.09.20). 16. **Очікування** підприємств сфери послуг щодо перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності (2015-2020). *Державна служба статистики України*. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm (дата звернення: 12.09.20). 17. **Безробіття** населення (за методологією МОП) за статтю, типом місцевості та віковими групами у 2020 році. *Державна служба статистики України*. 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.09.20). 18. **Ситуація** на ринку праці у січні-серпні 2020 року. *Державний центр зайнятості*. 2020. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/all>. (дата звернення: 12.09.20).

References

1. Shmyhal: Uriad zberihaie prohnoz padinnia VVP u 2020 rotsi na 4,8% [Shmygal: The government maintains

the forecast of GDP decline in 2020 by 4.8%]. Retrieved from: <http://finbalance.com.ua/news/shmihal-kabmin-zberaha-prohnoz-padinnya-vvp-u-2020-rotsi-na-48> [in Ukrainian].

2. Kulytskyi S. Ukrainyskyi rynek pratsi pid vplyvom pandemii COVID-19: stan ta otsinka perspektyv rozvytku [Ukrainian labor market under the influence of the COVID-19 pandemic: the state and assessment of development prospects]. *Ukraina: podii, fakty, komentari - Ukraine: events, facts, comments*, 12, pp. 43–57. Retrieved from: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2020/ukr12.pdf> [in Ukrainian].

3. Lavrynenko L.M. Rynek pratsi na karantyni ta profesii, yaki budut zatrebuvani pislia pandemii COVID-19 [The quarantine labor market and the professions that will be in demand after the COVID-19 pandemic]. *International scientific e-journal АΟΗΟΣ. ONLINE - International scientific e-journal ΑΟΓΟΣ. ONLINE*, 9. Retrieved from: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.09.13.html> [in Ukrainian].

4. Yablonskyi V. Rynek pratsi na karantyni: chym zahrozhuie prodovzhennia obmezhen [The labor market in quarantine: what threatens the continuation of restrictions]. *Ukrainska Pravda - Ukrainian Pravda*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/28/659899/> [in Ukrainian].

5. MOP: maizhe 25 milioniv pratsivnykiv u sviti mozhut vtratytu robotu cherez COVID-19 [ILO: Nearly 25 million workers worldwide could lose their jobs through COVID-19]. Profspilka pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy. Retrieved from: <https://pon.org.ua/novyny/7725-mop-mayzhe-25-mlyonv-pracznikv-u-svt-mozhut-vtratiti-svoyi-roboch-mscya-cherez-covid-19.html> [in Ukrainian].

6. Obnovlennaya strategiya borby s COVID-19 [Updated strategy to combat COVID-19.]. Vsemirnaya organizaciya zdoravohraneniya. Retrieved from: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/covid-19-strategy-update-2020-ru.pdf> [in Russian].

7. Konsensus-prohnoz «Ukraina u 2020-2021 rokakh: naslidky pandemii» [Consensus forecast "Ukraine in 2020-2021: the consequences of the pandemic"]. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy, 51. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5d3fea53-45e7-4641-8d48-f0c865a24471&title=VipuskukrainaU2020-2021-Rokakh-NaslidkiPandemii-Konsensusprohnoz-kviten2020-> [in Ukrainian].

8. COVID-19 Mizhnarodna torhova palata: Stratehiia reahuvannia [COVID-19 International Chamber of Commerce: Response Strategy]. Retrieved from: https://ucc.org.ua/media/filemanager/2020_covid-19strategy-f-%D0%A3%D0%9A%D0%A0.pdf [in Ukrainian].

9. Prohrama stymulivannia ekonomiky dlia podolannia naslidkiv COVID-19: «Ekonomichne vidnovlennia». Informatsiino-analitychni materialy [Economic Incentive Program to Overcome the Consequences of COVID-19: "Economic Recovery". Informational and analytical materials]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymulivannia/progr-covid19-analytics.pdf> [in Ukrainian].

gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymulivannia/progr-covid19-analytics.pdf [in Ukrainian].

10. Zakha D., Movchan V., Kravchuk V., Kirkhner R., Polushkin H. Ekonomichniy vplyv pandemii Covid-19 na Ukrainu [Economic impact of the Covid-19 pandemic on Ukraine]. Retrieved from: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/GET_UKR_PS_01_2020_ua.pdf [in Ukrainian].

11. Makroprohnoz po ekonomike Ukrainy na 2020-23 gody [Macro forecast for the economy of Ukraine for 2020-23]. Retrieved from: <https://www.capital-times.com/insights/macro-forecast-2020> [in Russian].

12. Indeksy promyslovoi produktsii v Ukraini u 2015-2020 rokakh [Indices of industrial production in Ukraine in 2015-2020]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/pr/ipp/ipp_u/ipp_u14.htm [in Ukrainian].

13. Ochikuvannia promyslovykh pidpriemstv shchodo perspektyv rozvytku yikh dilovoi aktyvnosti za vydamy ekonomichnoi diialnosti ta osnovnymy promyslovymy hrupamy [Expectations of industrial enterprises regarding the prospects for the development of their business activity by type of economic activity and major industrial groups]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm [in Ukrainian].

14. Ochikuvannia budivelnykh pidpriemstv shchodo perspektyv rozvytku yikh dilovoi aktyvnosti za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2015-2020) [Expectations of construction companies regarding the prospects for the development of their business activity by type of economic activity (2015-2020)]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm [in Ukrainian].

15. Rezultaty opytuvannia KBU «Iak karantyn zminyv robotu budivelnykh kompanii» [Results of the KBU survey "How quarantine has changed the work of construction companies"]. *KBU. Novyny - KBU. News*. Retrieved from: <http://kbu.org.ua/index.php?id=1530> [in Ukrainian].

16. Ochikuvannia pidpriemstv sfery posluh shchodo perspektyv rozvytku yikh dilovoi aktyvnosti za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2015-2020) [Expectations of service enterprises regarding the prospects for the development of their business activity by type of economic activity (2015-2020)]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm [in Ukrainian].

17. Bezrobittia naseleння (za metodolohiieiu MOP) za statti, typom mistsevosti ta vikovymy hrupamy u 2020 rotsi [Unemployment of the population (according to the ILO methodology) by sex, type of area and age groups in 2020]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

18. Sytuatsiia na rynku pratsi u sichni-serpni 2020 roku [The situation on the labor market in January-August 2020]. Derzhavnyi tsentr zainiatosti. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/all> [in Ukrainian].

Шамілева Л. Л., Хандій О. О. Оцінка впливу фінансово-економічної кризи та пандемії COVID-19 на національний ринок праці

У статті досліджено вплив карантинних обмежень під час світової пандемії COVID-19 та фінансово-економічної кризи на національний ринок праці. На основі оцінок очікуваних обсягів виробництва у 2020 році та за умови збереження досягнутого рівня продуктивності праці у попередні роки визначено можливі зміни кількості зайнятих у різних галузях економіки України. Надана характеристика негативним тенденціям скорочення попиту на персонал за галузями промисловості, у будівництві, в сфері послуг. Розраховано очікуваний обсяг вивільнення робочої сили та зростання кількості безробітних протягом кризового періоду 2020-2021 років. Запропоновано часові три етапи виходу з економічної рецесії та подолання економічних наслідків карантину, які обумовлюють зміст, характер і глибину прояву соціальних ризиків у системі соціально-трудова відносин та в сфері зайнятості. Визначено послідовність прояву соціальних ризиків, пов'язаних зі зниженням ділової активності підприємств, карантинними обмеженнями та інтенсифікацією цифровізації економіки та суспільства.

Ключові слова: національний ринок праці, економічні наслідки карантинних обмежень, економічна рецесія, ВВП, зайнятість, безробіття.

Shamileva L., Khandii O. Assessment of the Impact of the Financial and Economic Crisis and the COVID-19 Pandemic on the National Labor Market

The impact of quarantine restrictions during the global COVID-19 pandemic and the financial and economic crisis on the national labor market was explored in the article. Possible changes in the number of people employed in various sectors of the Ukrainian economy were determined on the basis of estimates of expected production volumes and subject to maintaining the achieved level of labor productivity in previous years. The characteristic was given to the negative trends of declining demand for personnel by industry, construction, services. Metallurgical production, mechanical engineering, electricity production, textile clothing production, production of consumer durables were attributed to the main types of industrial activity, where there are very negative trends in production. The expected amount of layoffs and growth in the number of unemployed was calculated for the crisis period of 2020-2021. The reduction of staff occurred in more than a third of enterprises in construction and services, which is taken into account in the calculations. Three temporal stages of

overcoming the economic recession and overcoming the economic consequences of quarantine, which determine the content, nature and depth of social risks in the system of social and labor relations and in the field of employment, were proposed. The sequence of social risks associated with declining business activity, quarantine restrictions during the COVID-19 pandemic, and the intensification of the digitalization of the economy and society has been determined. The growth of social insecurity and insufficiency of livelihoods is expected at the first stage, the risks of unemployment persist, the risks of non-compliance of labor supply with educational and professional needs of the labor market, increased labor migration, increased partial and informal employment increase in the second stage; social risks due to the intensity of digitalization increase in the third stage.

Keywords: national labor market, economic consequences of quarantine restrictions, economic recession, GDP, employment, unemployment.

Шамілева Л. Л., Хандій Е. А. Оценка влияния фінансово-экономического кризиса и пандемии COVID-19 на национальный рынок труда

В статье исследовано влияние карантинных ограничений во время пандемии COVID-19 и финансово-экономического кризиса на национальный рынок труда. На основе оценок ожидаемых объемов выпуска продукции и оказания услуг в 2020 году при условии сохранения достигнутого уровня производительности труда в предыдущие годы определены возможные изменения численности занятого населения в различных отраслях экономики Украины. Дана характеристика негативным тенденциям сокращения спроса на персонал в отраслях промышленности, в строительстве, в сфере услуг. Определен прогнозный объем высвобождения рабочей силы и увеличения количества безработных в течение кризисного периода 2020-2021 годов. Предложены временные этапы выхода из экономической рецессии и преодоления экономических последствий карантина, которые обуславливают содержание, характер и глубину проявления социальных рисков в системе социально-трудова отношений и в сфере занятости. Определена последовательность проявления социальных рисков, связанных со снижением деловой активности предприятий, карантинными ограничениями и интенсификацией цифровизации экономики и общества.

Ключевые слова: национальный рынок труда, экономические последствия карантина, экономическая рецессия, ВВП, занятость, безработица.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2020

Прийнято до друку 15.09.2020